

VU Research Portal

Kind en sport: een multidisciplinaire benadering (congresverslag)

Bakker, F.C.

published in

Lichamelijke Opvoeding
1985

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Bakker, F. C. (1985). Kind en sport: een multidisciplinaire benadering (congresverslag). *Lichamelijke Opvoeding*, 73, 56-58.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Speedy Wheely

motorische beperking om het *rollen als een sportvorm* te zien.

Makkelijker omdat bijv. de Speedy Wheely iets weg heeft van een ligfiets en niet meer in eerste instantie doet denken aan een „gehandicaptenkar“.

De Speedy Wheely als sportinstrument, heeft mijns inziens een integratiebevorderend karakter. De ontwerper en producent van de Speedy Wheely, noemt zijn nieuwe sportinstrument dan ook geen „rolstoel“ maar „wheeler“ voor:

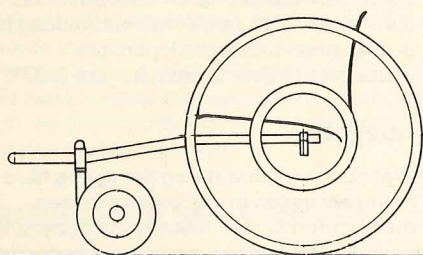
revalidatie - vrijheid
recreatie - blijheid
prestatie - snelheid

en maakt aldus het toepassingsgebied groter.

Mijn hoop is dat daardoor tevens de mentaliteit van het „Hokjesdenken“ opgeheven wordt.

Een illusie? Ik weet het niet.

Ik ben vast begonnen met rollen in een Speedy Wheely en met veel sportplezier. Ik nodig de lezer uit om over het taboe van de rolstoel heen te stappen om te gaan ervaren dat de Speedy Wheely, de sportstoel, niet alleen een noodzakelijke voorwaarde is voor degenen met een motorische beperking, maar ook een mogelijkheid in zich bergt om op een plezierige manier je voort te bewegen als keuze van een sportief mens. Ook al heeft deze geen motorische beperking.

De Speedy Wheely zij aanzicht

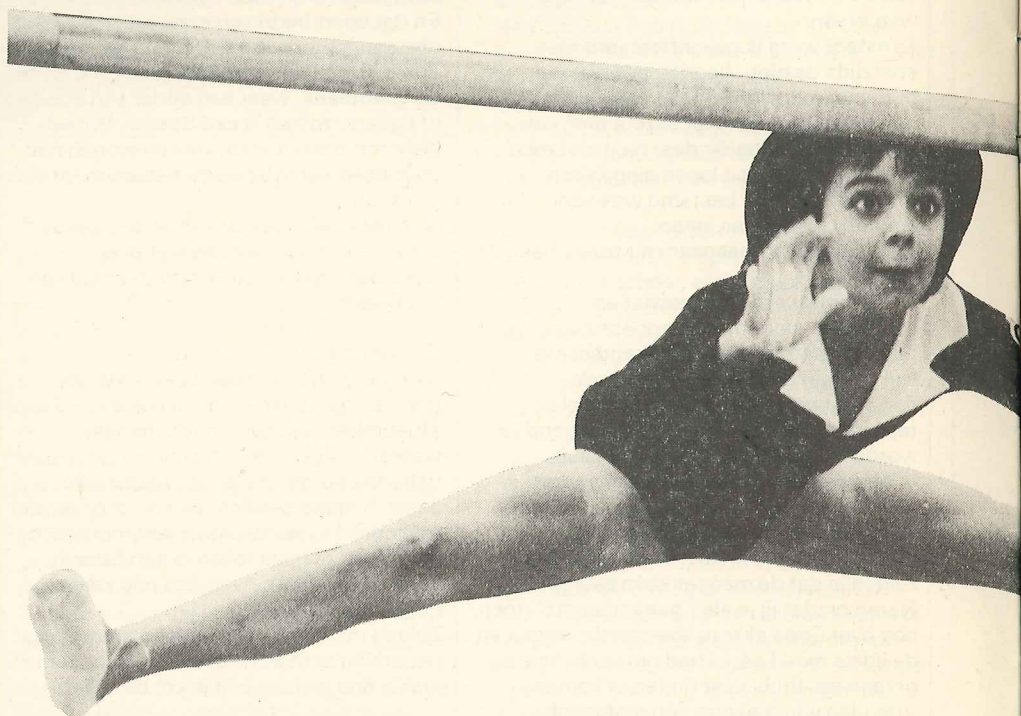
Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met:

Kees van Breukelen
Rubicondreef 160
3561 JG Utrecht
030-6226 17 of

Veldink Techniek
Jan Veldink
Noorderdiep 382
Nieuw Buinen
05990-204 12 / 14465

Kind en sport: een multidisciplinaire benadering

„Kind en Sport“ van 8 tot 12 oktober 1984 in Urbino (Italië), een congresverslag

Inleiding

Onder auspiciën van de „School of Sport“ van het Italiaans Olympisch Comité werd van 8 tot 12 oktober in Urbino (Italië) een internationaal congres georganiseerd met als thema „Kind en Sport“.

Multidisciplinaire benadering

De organisatoren hadden zich nogal wat moeite getroost een aantal vooraanstaande figuren als „invited speaker“ naar hun congres te halen met als gevolg de aanwezigheid van een keur van gevestigde namen op het gebied van de antropometrie, sportpedagogiek en -psychologie, sportgeneeskunde en inspanningsfysiologie.

Naast lezingen van deze coryfeeën waren twee dagen op het congres ingeruimd voor presentaties van zogenaamde „vrije papers“. Deze deels gelijktijdig met de hoofdlezingen plaatsvindende presentaties hadden over het algemeen betrekking op onderzoek dat - overigens lang niet altijd direct - te maken had met het thema van het congres.

Het accent in dit congres lag duidelijk op het medisch-biologisch aspect van het thema kind en sport. Dit gold zowel voor de

onderwerpen van de gastlezingen, als voor het onderzoek waarover in de vrije bijdragen werd gerapporteerd. De sociaal wetenschappelijke sector leverde beduidend minder bijdragen, zij het zeker niet de minst interessante. Op één daarvan, namelijk die van Grupe (W.-Duitsland) zal ik hieronder nog nader ingaan, eerst echter enkele andere indrukken.

Allereerst viel op dat het thema van het congres breed opgevat werd, met als gevolg een verscheidenheid aan vraagstellingen, problemen, theorieën en onderzoeksresultaten. De programmacommissie had voor een indeling gekozen, voornamelijk gebaseerd op „wetenschapsgebieden“ (antropometrie, inspanningsfysiologie etc.). Daarnaast was er dan nog een afzonderlijke rubriek over lichamelijke activiteit van zieke en gehandicapte kinderen.

Sport, groei en ontwikkeling

Veel aandacht werd besteed aan de samenhang tussen lichamelijke opvoeding en sport enerzijds en groei en ontwikkeling van kinderen anderzijds. Het gaat dan deels om de vraag welke invloed variatie in

De opvallende bouw van topturnsters kan heel goed een gevolg zijn van een bepaalde aanleg in combinatie met een grote dosis lichamelijke activiteit.

lichamelijke activiteit (van zeer geringe activiteit tot de extreme trainingsactiviteit van jeugdige topsporters) heeft op biologische kenmerken als rijping, groeisnelheid, kracht, aerobisch vermogen e.d. Aan de andere kant om de vraag welke invloed fysieke kenmerken als lichaamstype, tijdstip van biologische rijping e.d. hebben op deelname aan bepaalde takken van sport en op sportprestaties. De methodologische problemen bij dit type vraagstellingen zijn groot (hoe onderscheid je veranderingen als gevolg van training van veranderingen die samenhangen met de groei, beide gaan immers veelal in dezelfde richting; hoe breng je scheiding aan tussen de invloed van lichamelijke activiteit, overige omgevingsinvloeden en „aanleg“ op groei en ontwikkeling, om er twee te noemen). Methodologische kwesties die een rol spelen bij onderzoek op dit terrein kregen dan ook in verschillende lezingen aandacht. Kemper wijddde bijvoorbeeld zijn hele verhaal aan de kwestie van longitudinaal onderzoek naar groei, ontwikkeling en „physical fitness“, hoe dit opgezet zou moeten worden en hoe dit tot vrij recent feitelijk opgezet werd. De indruk die een betrekkelijk buitenstaander van dit terrein (groei en ontwikkelingsvraagstukken) krijgt is dat er geleidelijk aan een indrukwekkende

hoeveelheid onderzoeksgegevens is en dat, mede als gevolg van steeds betere meetmethoden, deze hoeveelheid nog steeds toeneemt. De theorie-vorming blijft echter nogal achter bij de hoeveelheid data en voor gevonden samenhangen tussen de diverse variabelen worden nauwelijks verklaringen gegeven.

Het gevaar van onderzoek waar weinig theorie aan ten grondslag ligt is onder meer dat je niet goed weet welke variabelen nu eigenlijk wel en welke niet de moeite van het meten waard zijn. Illustratief in dit verband is dat bij twee al wat oudere longitudinale studies nog grote hoeveelheden gegevens liggen die nooit zijn geanalyseerd. Ze waren „meegenomen“ in het onderzoek, maar niemand heeft er tot op heden serieus belangstelling voor getoond (Malina, persoonlijke mededeling).

Lichaamstypen en sportprestaties

Een extreem voorbeeld van onderzoek dat puur beschrijvend is en dat dat wel altijd zal blijven leverde Carter (V.S.). Hij besprak de lichaamstypen van kinderen die op uiteenlopend niveau (verschillende takken van) sport beoefenen. Gebruikmakend van Sheldons typologie (ectomorf, mesomorf en endomorf) is het mogelijk mensen naar hun lichaamsbouw te typeren. Vervolgens kan voor iedere tak van sport gekeken worden welke lichaamstypen in de top de dienst uitmaken (voor een recent overzicht zie Eysenck, Nias en Cox, 1982). Carter inventariseerde somatotypen van kinderen in diverse takken van sport en vergeleek die met die van volwassen topsporters in die tak van sport. Naarmate kinderen ouder worden gaat hun lichaamsbouw meer lijken op die van de volwassen sporter, behalve bij het turnen, waar kinderen een voor die tak van sport „ideaal“ lichaamstype hebben. Carter concludeert dat m.b.v. somato-typing een redelijke voorspelling over het succes van iemand in een bepaalde tak van sport mogelijk is. Hoewel ook op deze conclusie nog wel wat valt af te dingen (je kunt hooguit voorspellen met welke lichaamstype je de top niet haalt!), blijf je vooral met de vraag zitten wat je nu eigenlijk wijzer geworden bent.

Een aardige analogie leveren bromfietsen en oude damesfietsen: de eerste gaan, een vette bougie daargelaten, sneller dan de tweede. Nu zal wel blijken, als je dat systematisch onderzoekt, dat bromfietsen wat breder gebouwd zijn, een groter gewicht hebben en wat minder hoog zijn dan damesfietsen. Kinderfietsen hebben nog niet die typische bouw van oude damesfietsen (ze zijn bijvoorbeeld wat breder en naar verhouding wat zwaarder dan damesfietsen). Je kunt vervolgens uitstekend voorspellen dat als de groter

wordende kinderfietsen steeds meer kenmerken gaan vertonen van die damesfiets de bezitter wel niet zo vlug op zal schieten. Maar of je dan ook iets begrijpt van snelheid van voortbeweging en de relatie daarvan met de bouw van het vervoermiddel? - ik heb niet de indruk.

Lichamelijke activiteit, ziekte en handicaps

Het congres had echter wel degelijk meer te bieden. Waardevol was de aandacht die werd besteed aan sport door niet gezonde kinderen. Bar Or (Canada) boeide bijvoorbeeld met zijn overzicht van risico's die zieke kinderen lopen als gevolg van hun noodgedwongen geringe fysieke activiteit. Hij somde een aantal ziektegevallen op waar lichamelijke activiteit noodzakelijk was om verdere achteruitgang te voorkomen (astma, bronchiales, diabetes mellitus, spierdystrophie en obesitas). Juist bij dergelijke aandoeningen dreigt een vicieuze cirkel te ontstaan. De ziekte leidt tot hypoactiviteit die ontrainingseffecten en atrofie tot gevolg heeft. Deze geven op hun beurt weer aanleiding tot verdere afname van activiteit, en dus versterking van het ziektepatroon.

Erikson (Zweden) besprak een aantal hartafwijkingen bij kinderen en - voor elk daarvan - welke gevaren lichamelijke activiteit met zich meebracht.

In de vrije papers over dit onderwerp kwam met name een aantal onderzoeken ter sprake naar bijzondere aspecten van sportbeoefening door groepen kinderen met specifieke aandoeningen (o.a. CARA-patiënten).

Al met al een soms wat specialistisch, maar zeker interessant deelgebied van het thema kind en sport.

Voeding, doelstellingen lichamelijke opvoeding, stress en nog veel meer

Op het congres werden plm. 20 hoofdlezingen en meer dan 60 vrije bijdragen gepresenteerd. Dit dwingt tijdens het congres al tot een keuze, laat staan in de verslaggeving. Wel ligt het in de bedoeling het merendeel van de presentaties in de loop van volgend jaar in een congresboek te bundelen en door „Human Kinetics“ te laten uitgaven. De geïnteresseerde lezer zal hierop moeten wachten voor een volledig(er) overzicht. Hier kunnen naast wat algemene impressies slechts enkele lezingen iets meer aandacht krijgen, zoals:

1) Onderzoek naar voedingsgewoonten van turnsters (door het fysiologisch laboratorium van de Rijksuniversiteit Utrecht). De conclusie luidt dat het geringe postuur van en de geringe hoeveelheid

Kind en sport: een multidisciplinaire benadering

vetweefsel bij turnsters in ieder geval geen gevolg is van onvoldoende voeding. Uit onderzoek van o.a. Malina (U.S.A.), Beunen e.a. (België), en Biersteker e.a. (Nederland) komt verder naar voren dat intensieve lichamelijke activiteit de biologische rijping bij o.a. turnsters verlaat. Tenslotte blijkt uit onderzoek van Peltenburg e.d. (Ned.) dat pre-puberele gymnastes lagere concentraties van bepaalde geslachtshormonen hebben dan bijvoorbeeld zwemsters.

De opvallende bouw van topturnsters en hun late puberteit lijkt al met al heel goed een gevolg te kunnen zijn van een bepaalde constitutionele aanleg in combinatie met een grote dosis lichamelijke activiteit. Iets wat zeker in het achterhoofd gehouden moet worden, wanneer men weer eens geconfronteerd wordt met de suggestie dat hier met hormoonkuren of hongerdiëten wordt gemanipuleerd.

2) Onderzoek naar de mate waarin doelstellingen van de lichamelijke opvoeding (of het bewegingsonderwijs) feitelijk bereikt worden op de scholen (Telama, Finland). Enkele van zijn conclusies: sociale, ethische en esthetische doelstellingen krijgen op (Finse) scholen nauwelijks aandacht; en voor het realiseren van de meeste doelen van de lichamelijke opvoeding biedt de buitenschoolse sport betere mogelijkheden dan het bewegingsonderwijs op school.

3) Onderzoek naar de hoeveelheid stress die kinderen die sport beoefenen ondervinden (Martens, USA). Als je de kranten en t.v. mag geloven veroorzaakt sportbeoefening op redelijk niveau een hoge mate van stress bij de deelnemende kinderen, aldus Martens. Hij heeft daar zijn twijfels over. Zijn conclusies:

- slechts voor een zeer beperkt aantal kinderen zijn sport-situaties echt stressvol - voor het overgrote deel valt het echter nogal mee;
- stress is een functie van onzekerheid over de uitkomst, en van het belang van de gebeurtenis; verminder als coach/trainer dus de onzekerheid (bijv. wel of niet opgesteld worden) en het belang van (bijv.) de wedstrijd; wanneer je je daarnaast richt op het vergroten van het zelfvertrouwen van de kinderen, valt de stress-beleving verder ook wel mee;
- coaches zijn over het geheel genomen zeer slecht in staat in te schatten hoeveel stress hun pupillen voor een wedstrijd ervaren.

Pedagogische aanvaardbaarheid

Zoals gezegd, tenslotte aan de lezing van Ommo Grupe nog afzonderlijke aandacht. Grupe stelde de vraag welk standpunt de opvoeder dient in te nemen tegenover topsport door kinderen. Hij wenste zich met nadruk te beperken tot topsport door

kinderen en de vraagstelling niet uit te breiden tot deelname door kinderen aan wedstrijdssport. Over dit laatste is door de Duitse Sport Federatie (DSB) in 1983 een verklaring aangenomen, waarin enerzijds de waardevolle aspecten van deelname aan wedstrijdssport (of prestatiesport) worden benadrukt, anderzijds echter een aantal principes en voorwaarden wordt geformuleerd waaraan wedstrijdssport voor kinderen moet voldoen, wil dit (ook voor de DSB) aanvaardbaar zijn (o.a. geen overdreven nadruk op kampioenschappen, zeker niet op boven-regionaal niveau, geen vroege specialisatie, maar meer nadruk op een veelzijdige ontwikkeling e.d.). Kern van Grupe's betoog over de pedagogische aanvaardbaarheid van topsport door kinderen was dat aan deze activiteiten geen opvoedkundige bedoelingen ten grondslag liggen en dat zij daarom als opvoedingssituatie geen betekenis heeft. Het verschijnsel van kinderen die topsport bedrijven vindt zijn rechtvaardiging in de functie die het heeft voor de topsport. Daarvoor heeft het waarde (bijv. door bij te dragen aan het bereiken van nog betere prestaties), maar niet voor de ontwikkeling van het kind, en om die reden is topsport door kinderen, in pedagogisch opzicht niet-waardevol. Grupe relativeert zijn stellingname in zoverre dat hij laat zien dat pedagogische waarden aan plaats en tijd gebonden zijn (Mozart componeerde op 10-jarige leeftijd muziek waar nu nog graag naar geluisterd wordt). In onze samenleving is de ontwikkeling van kind naar volwassene een periode die een eigen betekenis heeft en de opvoedkunde heeft tot taak om die ontwikkeling te optimaliseren. Daarvoor heeft ze geen topsportsituaties gekozen. De entourage van de topsport („blauwe blazers”, nerveuze rokende officials, nadruk op de allerbeste zijn en streven naar perfectie) hoort bij de wereld van volwassenen, niet bij die van kinderen. Primair is dus niet de vraag of het bedrijven van topsport door kinderen risico's voor hen inhoudt. Zelfs als vaststaat dat deze risico's niet aanwezig zijn, dan nog zul je als pedagoog topsport niet als opvoedingssituatie kiezen. De vraag welk standpunt de opvoeder moet innemen tegenover topsport door kinderen lijkt mij voor gymnastiekleraren uiterst relevant, en enige extra aandacht aan Grupe's betoog leek mij zeker hier dan ook op zijn plaats.

Besluit

Ter afsluiting nog enkele algemene opmerkingen. Wanneer men zich bezig houdt met het verschijnsel kind en sport kan dit vanuit twee invalshoeken.

- 1) Op de eerste plaats kan men verschijnselen willen bestuderen die per

definitie alleen bij kinderen voorkomen. De voorbeelden hiervan zijn legio: invloed van fysieke activiteit op groei en ontwikkeling, de invloed van rijpingsvariabelen op sportprestaties, enz. enz. Deze invalshoek was ruim vertegenwoordigd op het congres.

2) Men kan ook samenhangen tussen bepaalde variabelen die bij volwassenen onderzocht (kunnen) worden bij kinderen onderzoeken. Bij beide groepen hoeven geenszins dezelfde verbanden aanwezig te zijn en als je iets over kinderen wilt weten moet je kinderen onderzoeken (vgl. bijvoorbeeld het onderzoek van Martens). Ik kan me niet aan de indruk onttrekken, dat bij deze invalshoek het feit dat e.e.a. betrekking had op kinderen meer te maken had met de toevallige interesse van de onderzoeker dan met de verwachting dat zaken er bij kinderen anders uit zouden zien dan bij volwassenen. De bijdrage van Grupe was één van de weinige die duidelijk gericht was op datgene wat bijzonder is wanneer men met kinderen i.p.v. met volwassenen te maken heeft. Ik vermoed dat het congres aan diepgang had gewonnen wanneer dit vaker het geval was geweest.

Ook de relevantie voor de praktijk van de aangeboden informatie kan niet anders gezegd worden dan dat hier zeer grote verschillen in waren. Wel bleek weer eens dat zogenaamd praktijk-gericht onderzoek niet automatisch de voor de praktijk meest bruikbare resultaten oplevert.

Tenslotte: met de keuze van de plaats voor het congres - de universiteit van Urbino - kon er al bijna niets meer misgaan. De tijdsplanning (half oktober) was even ideaal: 20 tot 25 °C en tot middernacht op terrasjes zitten. En het congres bood afwisselende en interessante informatie. Al met al meer dan voldoende om de Italiaanse stijl van organiseren te compenseren.

Correspondentieadres:

Frank C. Bakker

IFLO-VU

Vakgroep Psychologie

Postbus 7161

1007 MC Amsterdam

De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Mededelingen vanwege de vereniging en artikelen, die het beleid van de vereniging raken, zijn voor verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur. Ingezonden stukken in de rubriek „Ter discussie” blijven voor verantwoordelijkheid van de auteur.